

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ЛІСІВ ЖИТОМИРЩИНИ**Бондарчук Н. В.**

викладач кафедри правознавства
Державного агроекологічного університету,
аспірант Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

Одним з найбільших багатств України загалом та Житомирщини зокрема є ліс. Він відіграє надзвичайно важливу господарську, економічну та екологічну роль. З економічної сторони ліс є основним джерелом деревини, технічної, лікарської сировини, що використовуються для різних галузей господарства. Ліс є основою паперової, меблевої та інших галузей промисловості. Екологічна функція лісів полягає в тому, що вони є джерелом поліпшення клімату, захищають ґрунти від вітрової і водної ерозії, є місцем перебування звірів і птахів, використовуються в рекреаційних, естетичних та культурно-оздоровчих цілях.

Загальна площа земель лісового фонду Житомирської області становить 1096,4 тис. га, в тому числі вкрита лісом площа 989,0 тис. га [1]. На жаль, значна частина території області опинилася у зоні радіаційного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Також постраждали 440 тис. га лісів. Варто зазначити, що радіаційна ситуація у лісах Житомирщини у порівнянні з 1991 роком значно поліпшилась. Проте законодавча неврегульованість ряду питань не дає змоги ефективно розв'язувати нагальні проблеми лісництва у зоні безумовного відселення. Сьогодні – це вже нонсенс. Адже на цих територіях гасять лісові та торфові пожежі, розчищають кварталні просіки, поновлюють протипожежні розриви, без чого забруднені ліси можуть опинитися в екологічній катастрофі. Крім того, діюче зонування лісів за щільністю радіоактивного забруднення є застарілим. Попередні розрахунки показали, що щільність забруднення лісів значно зменшилася, а відтак їхня площа у зоні безумовного відселення скоротилася приблизно на 50%. Це означає, що існує можливість поступового відновлення у лісових масивах лісогосподарських заходів догляду [2].

Правове регулювання лісових відносин ґрунтується на нормах Лісового кодексу України, затвердженого в новій редакції 8.02.2006 р. [3]

Ліс – це тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревина та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище.

Залежно від екологічного, соціально-економічного значення та виконуваних функцій всі ліси в межах території України поділяються на такі категорії:

- захисні ліси – виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні та інші захисні функції;
- рекреаційно-оздоровчі ліси – виконують переважно рекреаційні, санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції;
- ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення – виконують особливі природоохоронні, естетичні, наукові функції;
- експлуатаційні ліси.

Правовий режим окремих категорій лісів, порядок віднесення лісів до тієї чи іншої категорії (групи) регулюється ст. 39-41 Лісового кодексу України, постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. «Про затвердження порядку поділу лісів на групи, віднесення їх до категорії за висності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду» [4].

Слід зазначити, що у новій редакції Лісового кодексу України змінено підхід до регулювання відносин власності на ліси. Зокрема ст. 7, відображаючи відповідне положення Конституції України, закріплює, що ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності українського народу. Разом з тим ця ж стаття передбачає можливість передачі лісів в державну, комунальну і приватну власність. Таким чином суб'єктами права власності на ліси є держава, територіальні громади, громадяни та юридичні особи.

Відповідно до ст. 10-12 Лісового кодексу України суб'єктами права приватної власності на ліси є громадяни та юридичні особи, які можуть безоплатно або за плату набувати у власність у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств замкнені лісові ділянки загальною площею до 5 гектарів. Ця площа може бути збільшена в разі успадкування лісів згідно із законом. Громадяни та юридичні особи можуть мати у власності ліси, створені ними на набутих у власність у встановленому порядку земельних ділянках деградованих і малопродуктивних угідь, без обмеження їх площі.

У комунальній власності перебувають ліси в межах населених пунктів, крім лісів, що перебувають у приватній або державній власності.

У державній власності перебувають усі ліси України, крім лісів, що перебувають у комунальній або приватній власності.

В Лісовому кодексі України введено також нове поняття – право користування лісами. Можна визначити різний режим користування лісами в залежності від мети використання, а саме:

- для ведення лісового господарства;
- для потреб мисливського господарства;
- для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей;
- для проведення науково-дослідних робіт;
- для заготівлі другорядних лісових матеріалів, побічних лісокористувань та інших потреб.

В Житомирській області на площі 749,0 тис. га лісове та мисливське господарство, збереження природно-заповідного фонду ведуть 18 лісогосподарських (лісомисливських) господарств: Баранівське, Білокорочицьке, Бердичівське, Городницьке, Ємільчинське, Житомирське, Коростишівське, Коростенське, Лугинське, Малинське, Новоград-Волинське, Овруцьке, Овруцько-Народицьке, Олевське, Попільнянське, Радомишльське, Словечанське, Поліський природний заповідник.

У 2007 році на Житомирщині було заготовлено 1759,6 тис. куб. м. деревини, що становить 101% у порівнянні з 2006 роком, в тому числі 1089,0 куб. м. від рубок головного користування. Деревообробними підрозділами за 2007 рік перероблено 330,3 тис. куб. м. деревини і випущено продукції переробки на суму 110,3 млн. грн., що на 9,8% більше ніж у 2006 році. Випуск продукції з одного кубометра переробленої деревини зріс на 10,7% і становить 334 грн.[5]

Першочерговим завданням лісогосподарського виробництва на Житомирщині в умовах сучасної негативної антропогенної трансформації складових навколишнього природного середовища, на фоні докорінної зміни соціальних і економічних основ державного будівництва, є забезпечення сталого розвитку галузі, спрямоване на більш повне задоволення потреб народного господарства й населення в продукції лісу за рахунок підвищення ефективності його функціонування і комплексу використання лісодеревинних ресурсів.

Виходячи з таких передумов, лісники Житомирщини сформулювали на перспективу найважливіші стратегічні напрями діяльності лісогосподарських підприємств області, перші етапи якої передбачені в Державній програмі «Ліси України» на 2002-2015 роки.

У згаданій програмі екологічна її складова тісно пов'язана з економічною. Це стосується збереження і збільшення ресурсного потенціалу лісів. Найбільш реальний шлях до них – оптимізація лісистості території області, переважно за рахунок передачі у лісовий фонд і

заліснення земель непридатних для ведення сільського господарства чи іншого користування. За науковими розробками, оптимальна лісистість Житомирської області повинна становити 37%. Надалі пріоритетним напрямком лісогосподарської діяльності в регіоні має бути орієнтація на вирощування хвойних порід, у першу чергу сосни звичайної, площа якої має досягти 2/3 вкритої лісом площі, та цінних твердолистяних (дуба, ясена), частка яких у вкритій лісом площі досить висока (19,1%). У той же час, враховуючи вкрай нерівномірний сучасний розподіл лісів за групами віку – надмірність площ середньовікових насаджень і недостатню питому вагу молодняків, пристигаючих і стиглих деревостанів, значну увагу передбачається приділити формуванню рівномірної структури за віком, що стане передумовою стабільного невиснажливого лісокористування в майбутньому [1].

Державне управління в галузі використання і охорони лісів на Житомирщині здійснює Житомирське обласне управління лісового господарства. До основних функцій державного управління в цій галузі належить:

- 1) розподіл і перерозподіл лісів;
- 2) лісовпорядкування;
- 3) державний лісовий кадастр та облік лісів;
- 4) моніторинг лісів і лісова сертифікація;
- 5) лімітування в галузі використання лісів;
- 6) контроль за раціональним використанням і охороною лісів.

За порушення норм лісового законодавства передбачена кримінальна, адміністративна, дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність.

За порушення норм лісового законодавства передбачена кримінальна, адміністративна, дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність.

Зокрема, кримінальна відповідальність передбачена за вчинення злочинів, визначених ст.245 (знищення або пошкодження лісових масивів), ст. 246 (незаконна порубка лісу) Кримінального кодексу України [6].

Адміністративна відповідальність в цій галузі застосовується за вчинення таких адміністративних правопорушень: ст. 63 (незаконне використання земель державного лісового фонду), ст. 64 (порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі і вивезення деревини, заготівлі живиці), ст. 65 (незаконна порубка, пошкодження і знищення лісових культур і молодняка, ст. 65 -1 (знищення або пошкодження полезахисних лісових смуг та захисних лісових насаджень), ст. 66 (знищення або пошкодження підросту в лісах) та ін. ст. Кодексу України про адміністративні правопорушення [7].

Дисциплінарна відповідальність застосовується у загальному порядку до працівників, винних у невиконанні вимог охорони лісів та рослинного світу, на основі норм Кодексу законів про працю України [8].

Цивільно-правова відповідальність застосовується у вигляді відшкодування збитків, завданих внаслідок порушення норм лісового законодавства. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України від 5.12.1996 р. затверджені Такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству [9].

Зловживання, що мають місце в лісовій галузі, значною мірою пов'язані з недосконалою системою як законодавства, так і обліку лісового фонду. У чинному законодавстві відсутнє визначення істотної шкоди, яке суттєво впливає на кваліфікацію злочину.

У 2007 році за матеріалами управління ДСБЕЗ по боротьбі зі злочинністю у сфері земельних відносин, надрокористування та лісовій галузі при УМВС Житомирщини міжрайонною природоохоронною прокуратурою викрито 13 злочинів у лісовій галузі, за якими порушено 11 кримінальних справ. З них 4 злочини у сфері службової діяльності, розкрадання лісо продукції та 4 факти незаконної порубки лісу. У результаті злочинних дій державі завдано збитків на суму понад 550 тис. грн. [10]

Питання правового режиму використання та охорони лісів на Житомирщині є досить актуальними, оскільки лісова галузь є однією з бюджетоутворюючих для економіки нашої

області. І вирішення вищезазначених проблем законодавчого регулювання в цій сфері позитивно позначиться на розвитку Житомирщини.

Література

1. Звіт Житомирського обласного управління лісового господарства – [www. who-is-who.com.ua](http://www.who-is-who.com.ua).
2. «На екологічній карті України...» - dklg.kmu.gov.ua.
3. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. в новій редакції від 8.02.2006 р.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку поділу лісів на групи, віднесення їх до категорії зависності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду» від 27.07.1995 р.
5. «Як працюють лісові та мисливські господарства у Житомирській області» 23.04.2007 р. - www.derevo.info.
6. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. зі змінами станом на 31.05.2007 р.
7. Кодекс про адміністративні правопорушення України від 7.12.1984 р. зі змінами станом на 17.05.2007 р.
8. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. зі змінами станом на 20.12.2005 р.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про таксу для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству» від 15.12.1996 р.
10. «Чим далі в ліс, тим більше порушень» 22.06.2007 р. – www.zito.mvs.gov.ua.